

Voor Dido. Ze kwam, zag en overwon (mij) in 1988

Inhoud

1	Gedachten van een bobo	9
2	Bassie en Bossie	32
3	De verrassende terugkeer van Frenkie	55
4	De verloren generatie	98
5	Een swingende wereldburger	124
6	Zuur	150
7	Goed na de oorlog	177
8	Razernij	200
9	Eindelijk wraak	228
10	Bevrijdingsdag	253
11	Wij hielden van Oranje	272
	Verantwoording	299
	Bronnen	301

I Gedachten van een bobo

Nog één keer rijdt de bus langs een haag van mensen, de hoek om, naar de oprijlaan van het paleis. Eindelijk schrijft het programma eens geen rondvaartboot voor, geen platform omringd door politie-agenten met oranje dopjes op de neus, geen mensenmenigte. Het is de koningin die wacht. Beatrix heeft de helden uitgenodigd en nu moeten de helden opdraven, of ze willen of niet. De bus stopt voor Huis ten Bosch en daar staan Ruud Gullit, Marco van Basten, Frank Rijkaard al op het grind, giechelend als jongens op een schoolreisje. ‘Men kwam vrijwillig,’ zegt de tv-presentator.

Vrijwillig, ja die is goed. In werkelijkheid hebben Jacques Hoge-woning en zijn medewerkers alles uit de kast moeten halen om een nog enigszins representatief gezelschap op de been te krijgen. Een Koninklijke Nederlandse Voetbalbond die niet in staat is om met meer dan een handjevol internationals bij de vorstin te verschijnen, dat kan natuurlijk niet. Een dergelijk gezichtsverlies voor de konin-gin wilde Hogewoning, voorzitter van het EK-bureau van de KNVB, ten koste van alles voorkomen.

Niet dat Hogewoning nu zo dol is op feestgedruis en plicht-plegingen. Integendeel, het was zijn taak. Dus heeft hij de avond tevoren na een dag vol vermoeienissen de energie gevonden zich te verdiepen in het protocol voor vandaag. Terwijl anderen wat op de bank hingen, eindelijk rust aan hun hoofd, zat hij achter zijn bureau te schrijven en te bellen met het ministerie en de voetbalbond. Ondanks zijn leeftijd van 63 jaar en de wekenlange

arbeid tijdens het Europees kampioenschap in West-Duitsland doet hij wat een man op zijn positie hoort te doen. Wat dus niet helemaal kan worden gezegd van bijvoorbeeld de veteraan onder de internationals, Arnold Mühren. Die heeft zich afgemeld met als excuus dat het voor hem als 37-jarige allemaal een beetje te veel zou worden. Mühren had de fut niet meer, hij zou het wel op tv zien, zei hij.

Het liefst waren de voetballers direct na de grachtenrondvaart op vakantie gegaan. De meesten deden dat ook nog, gewoon wegblijven, vorstin of geen vorstin. Wéér in die bus, dit keer vanaf het Promenadehotel in Den Haag naar het woonpaleis van Beatrix, wéér handjes schudden: hen niet gezien. Welgeteld negen internationals nemen de stenen trap naar de Oranjezaal, onder wie niet meer dan vijf basisspelers. Gelukkig vonden de begeleiders en de spelersvrouwen de ontvangst door Beatrix de moeite waard, daardoor lijkt het nog wat, en kan tv-presentator Tom Egbers reppen van een prachtig gezicht.

De drommen fotografen onder aan het bordes en de kijkers voor de buis zijn het met Tom Egbers eens. Het is een prachtig gezicht. Iedereen geniet van de koningin in haar zwart-wit gestreepte jurk, een klein zwart laktasje bungelend aan de onderarm, samen met die voetballers in hun oversized, donkerblauwe KNVB-blazers en hun vriendinnen en echtgenotes met reusachtige schoudervullingen en weids gedrapeerd haar. Na jaren van economische malaise, van stakingen en grimmige massademonstraties is dit vertoon van eendracht iets om heerlijk op weg te zweven. Nederland is in de zomer van 1988 op een onvoorstelbare manier van Oranje gaan houden. Een nationaal sentiment dat de volkszanger André Hazes zo treffend heeft vertolkt – en versterkt – met zijn hymne *Wij houden van Oranje*. Het liedje heeft al heel wat kippenvel veroorzaakt, zeker als het werd ondersteund door beelden van Gullit en Van Basten in slow motion. Het volkse vibrato van Hazes en de oranje massa's op Duitse tribunes fuseerden tot een

cocktail met een heerlijk bedwelmende smaak waarvan je niet snel genoeg kreeg.

Eerst had niemand veel belangstelling gehad voor het grammofoonplaatje van André Hazes, maar nu marcheert het naar de hoogste regionen van de Top 40. En kijk, nu staat Ruud Gullit nerveus wiebelend tussen Beatrix en haar man Claus, met zijn snor en schouderlange dreadlocks, losjes als een popster. Daarachter onder meer prins Johan Friso en Pieter van Vollenhoven, zwager van Beatrix en erkend sportliefhebber. Stiekem veegt Gullit wat handvocht aan zijn blazer en luistert hij naar de staatssecretaris van Sport, Dick Dees. De held wordt geprezen als een aanvoerder die ontzag en bewondering afdwingt, alleen al door zijn uitstraling.

De formulering ligt voor de hand – in 1988 zijn de woorden Gullit en uitstraling als de woorden kop en schotel. Als iemand uitstraling heeft, dan wel Ruud Gullit. De staatssecretaris noemt hem een persoonlijkheid van formaat, en hij maakt bekend dat het de koningin heeft behaagd hem op deze dag, 27 juni 1988, te ridderen in de orde van Oranje Nassau.

Wat nu te doen? Reageren als een Duitser? Onderdanig, stram in de houding? Natuurlijk niet. Met een zekere swing buigt Gullit naar voren, en salueert. Iedereen lachen. Typisch Ruud, typisch Nederland, even dat formele sfeertje onderuithalen. Ontspanning neemt bezit van de met kroonluchters behangen Oranjezaal. De gasten komen in beweging, even lekker doorademen, ze kijken elkaar haast opgelucht aan. Ook Beatrix grinnikt, gekke Ruud.

In de schaduw van de gebeurtenissen staat Jacques Hogewoning. Hij vindt Ruud Gullit helemaal geen persoonlijkheid van formaat, althans niet buiten het veld. Hogewoning is deze zomer verantwoordelijk geweest voor de gang van zaken rond het Nederlands elftal, hij is voorzitter geweest van het speciaal opgerichte EK-bureau, maar hij hoort er niet echt bij. De mensen zien hem niet staan. In tegenstelling tot Gullit, die ziet iedereen staan. Net

nog waren er meisjes met bruin geverfde gezichten langs de Be-zuidenhoutseweg, onder nep-rastahaar, juichend, helemaal idolaat van Onze Ruud. De helft van zijn wortels liggen in Suriname, maar desondanks, of juist daarom, wordt hij bemind, bewonderd, geliefkoosd.

Jacques Hogewoning heeft daar geen problemen mee. Dat heeft hij wel met de manier waarop Gullit de laatste dagen van het toernooi bondsofficials als hij belachelijk heeft gemaakt. Gullit lanceerde zelfs een nieuw woord, bobo's. De bobo's (van 'bondsbonzen') hebben de schuld gekregen van alles wat misging, ze verpestten de sfeer alleen al met hun aanwezigheid, alsof ze een besmettelijke ziekte bij zich droegen. In de optiek van Gullit, dus in de optiek van heel Nederland, want zo zijn de verhoudingen wel, vormen bobo's een noodzakelijk kwaad dat je buiten de deur moet houden als je succes wilt hebben.

Iemand hoefde Gullit maar een microfoon voor te houden of hij spuwde zijn gal over de bobo's. Was het feestje leuk in München? Nee, het feestje was niks, te veel bobo's. Die komen alleen kijken als het goed gaat, zei Gullit dan, en dan pikken ze meteen de beste plaatsen in. Nooit hebben ze oog voor sportbelangen, en nu wilden ze ineens graag met Gullit worden gezien, hem aanraken, met hem op de foto. Daarom zijn de spelers er in München tussenuit geknepen om elders in de stad hun eigen feestje te vieren. In discotheek Pi was het een dulle boel geworden.

Op de vraag of Gullit het jammer vindt dat Michels na de zomer zal vertrekken bij de KNVB, antwoordde hij: ja, erg jammer – en de schuldigen zijn de bobo's. De macht van de bobo's heeft meneer Michels, een man uit duizenden, uit Zeist verdreven, wist Gullit. Hij sprak er schande van, en al snel deden veel journalisten dat ook. Met als gevolg woedende stukken in de krant, en kwaai taal op radio en televisie. Presentatoren als Mart Smeets hekelden bobo's waar ze maar konden, deze weezinwekkende figuren, officials (het woord alleen al), *Wichtigmakers* met roos op de schouders en praatjes waar

je niets mee opschiet. Bij een uitlooptraining op maandagmorgen zie je ze nooit, bij buitenlandse reisjes zie je ze altijd – voor aan de rij van het lopend buffet. Ze spreken beschaafd, of bekakt, wat voor veel voetballers en sportjournalisten op hetzelfde neerkomt, en hun nek uitsteken voor de sport, ho maar.

Dat was de toon waarop Hogewoning en zo'n beetje alle hoogwaardigheidsbekleders tijdens het EK werden getrakteerd. Kamerleden als Wim Kok en Joris Voorhoeve en staatssecretaris Dick Dees – tot hun verrassing ook al gebrandmerkt tot bobo – vormden tijdens hun bezoekje aan het EK een dankbare prooi. Want reken maar dat tv-interviewers kwamen informeren naar hun diepere kennis van het voetbal. Met als ondertoon de vraag wat die mensen daar eigenlijk te zoeken hadden. Nou, niks natuurlijk. Dat kon je zo wel zien aan de eindeloze rijen wijnglazen en Russische eieren op de achtergrond. Hoezeer de politici ook hun best deden om beleefd te blijven, aan de status van uitvreter viel niet meer te ontkomen.

Een enkele verslaggever nam de moeite Hogewoning om een reactie te vragen. 'Nou ja,' antwoordde Hogewoning dan laconiek, 'als Gullit wil zeggen dat bondsmensen van nul en generlei waarde zijn, dan gaat hij voorbij aan het feit dat zo'n elftal niet kan draaien zonder een organisatie eromheen.' Maar, kwam de verslaggever dan terug, beweerde Hogewoning hiermee dat Gullit geen visie heeft? Waarop Hogewoning droogjes antwoordde: 'Ik weet niet of Gullit een visie heeft.' Of je moest natuurlijk een instinct dat je vrijwel automatisch in het kamp van de winnaar dreef een visie noemen.

En zo'n Marco van Basten, wat moet Hogewoning daar nou van denken? Een klassevoetballer, daar niet van, en hij wenst hem alle succes bij AC Milan, maar wat die Marco hem vertelde over Silvio Berlusconi was toch wel zeer opmerkelijk. Als Berlusconi zich meldt bij AC Milan, vertelde Van Basten, dan staat iedereen op. Berlusconi kon overal binnenvallen, in het trainingskamp, in de kleedkamer, waar en wanneer hij maar wilde. Een topfiguur, deze Berlusconi,

een fenomeen in een land met stijl. Heel anders dan Nederland.

Nou, dacht Hogewoning dan, voor mij staat nooit iemand op. En ik mocht nergens bij zijn. Maar zo'n Berlusconi is toch ergens ook een bobo, net als Hogewoning? Een voorzitter die ervoor zorgt dat de organisatie op orde is, dat de spelers zorgeloos kunnen ballen?

Dat is kennelijk het verschil tussen voorzitters met geld – hoe dubieus verworven in het vastgoed ook – en voorzitters met een normale baan. Tussen voorzitters met macht in de televisiewereld – hoezeer misbruikt ook – en voorzitters die in het dagelijks leven directeur sociale zaken zijn bij een verzekeringsmaatschappij. Tussen kleurrijke Italiaanse voorzitters die monopolies opstapelen als stukjes Lego, en kleurloze Nederlandse voorzitters die zich aan de regels houden. Tussen risicozoekende ondernemers en trouwe vergadertijgers bij Delta Lloyd. De eerste categorie wordt bewonderd, want modern, de tweede beschimpt, want ouderwets. Welkom in de jaren tachtig.

Sinds 1980 is het sociale aanzien van geld enorm gestegen, vooral van het snel verdiende geld, en van glamour, en macht. De modieus geklede selfmade ondernemer Silvio Berlusconi belichaamt het allemaal. Jacques Hogewoning niet. Zijn pakken en dassen zijn dertien in een dozijn, en als hij lacht, zie je een doodgewoon gebit, beetje gehavend, zeker niet dat blinkende Berlusconi-wit, en daarboven een enorme bril en dun, grijs haar. Alles aan hem is gemiddeld, behalve zijn drankgebruik. Hij valt niet op, hij hoeft niet op te vallen en dat is nou juist zijn probleem. Bij de KNVB speelt hij de tweede viool achter André van der Louw, de voorzitter van het sectiebestuur betaald voetbal. In de jaren zeventig was Hogewoning zelf voorzitter van dat bestuur geweest. Nu bevestigt hij zijn reputatie van pragmatische jurist door zich te schikken en te erkennen dat Van der Louw als ex-burgemeester en -minister natuurlijk meer prestige inbrengt dan hij. In een vorig tijdsgewricht zou een dergelijke inschikkelijkheid tot eer hebben gestrekt, nu doet het achterhaald aan.

De toekomst is niet aan inschikken, aan gratis je best doen, maar aan brutaliteit en snelheid. De toekomst is aan ondernemers die nieuwe markten verkennen. Aan strak gepakte entrepreneurs met methoden waarvan de keerzijde pas veel later algemeen bekend zal worden. Aan mannen als Bernard Tapie, de steenrijke bedrijvendokter uit Frankrijk die sinds 1986 bezig is de weggezakte voetbalclub Olympique Marseille terug naar de top te leiden. Aan de Nederlandse bedrijvendokter Joep van den Nieuwenhuyzen, die verlieslijdende ondernemingen opkoopt, ze saneert en in delen weer verkoopt. Aan durfkapitaal en nieuwe werkgelegenheid in de strijd tegen de dalende, maar nog altijd verontrustend hoge werkloosheid. Aan zakelijk elan als antwoord op de ondergang van het collectieve denken in de jaren zeventig. Aan veertigers met achterovergekamd haar. Aan bluf, aan zelfbewuste uitspraken in de media. Aan Berlusconi.

Gelukkig weet Hogewoning wat het is om zijn verlies te nemen. Ervaring genoeg in het bedrijfsleven, onder meer als troubleshooter bij de Nederlandse Spoorwegen. En voetbalofficials zijn nu eenmaal vaak de kop-van-jut, zeker in Nederland. Dat geldt voor amateurclubs net zo goed als voor nationale elftallen. In 1974 boog Hogewoning voor Johan Cruyff, de aanvoerder die zich met alles en nog wat bemoeide en zijn wensen op slinkse wijze wist te realiseren. Tijdens dat toernooi werd Hogewoning – verre van nuchter – op een kast gezet, er later weer afgehaald en naar de lift gerold en afgevoerd. Hogewoning heeft het er maar niet meer over gehad. Ergens mocht hij die cynische voetballers van 1974 wel. Ze waren hard en nauwelijks te beteugelen, maar ze vonden het tenminste nog normaal om hun eigen sporttas te dragen – wat je van de Gullits en Van Bastens van deze wereld niet kan zeggen.

In een enkel interview kiest hij voor de tegenaanval: weten de mensen wel dat die verwendde spelers en hun trainer 110000 gulden tegemoet mogen zien als beloning voor hun prestaties in West-